

PUBLICISTIKA

FOTO - TASR

Obchod Slovenska s Ruskom sankcie uvalené po odtrhnutí Krymu naozaj poškodili. To však neznamená, že ich treba zrušiť

Premiér nechápe, čo chráni malé štáty

Premiér Slovenskej republiky Robert Fico cez víkend v TA3 okrem iného vyhlásil, že vťahy medzi Ruskom a USA by sa mali riešiť inak, sankcie sú úplným nezmyslom, poškodzujú záujmy Slovenskej republiky a treba ich zrušiť.

Toto vyjadrenie prišlo v kontexte otázok moderátora na možnú zmenu politiky Spojených štátov voči Rusku po nástupe nového prezidenta Donalda Trumpa. Premiér nezabudol pripomenúť, že na zasadnutiach Európskej rady nevynechá ani jednu príležitosť na to, aby svojim európskym partnerom nezabudol pripomenúť absurditu sankčnej politiky Európskej únie. Premiér nám tak znovu pripomenul, aké hrozné to vlastne je, keď si pri vzťahoch s Ruskom strielame góly do vlastnej brány.

Poslucháčovi premiérovej ódy na Rusko, a tým aj legitimitácie jeho agresívnych krokov na Ukrajinu, by sa tak mohlo zdať, že premiér opäť raz vytiahol obohratú pesničku absurdity sankčného režimu, ktorý malé Slovensku rešpektuje len preto, lebo konsenzu európskych partnerov sa nepatrí opovkovať. Napokon, Slovensko si pozíciu buričskej krajiny vyskúšalo spolu s Maďarskom a Českom, keď náš minister vnútra Robert Kaliňák hlasoval v Rade Európskej únie o zavedení takzvaného trvalého relokačného mechanizmu. Odhliadnuc od „Kaliho“ bruselského rebelstva však možno stojí za zmienku si

pripomenúť, prečo sme vlastne sankcie proti Rusku zaviedli.

AKO SME VLASTNE NA RUSOV UVALILI SANKCIE?

Medzinárodné vzťahy nepoznajú medzi vojnou a mierom žiadny iný efektívny nástroj ako práve sankcie, ktorým by dokázali prinútiť určitého aktéra k zmene jeho správania v anarchickom medzinárodnom prostredí.

Zjednodušene povedané, ak chceme, aby štát A zmenil svoje správanie voči štátu B a v žiadnom prípade s ním nechceme viesť vojnu, tak nám v medzinárodných vzťahoch okrem sankcií nezostáva žiadny iný relevantný nástroj, ktorý by sme mohli použiť. Sankcie sú teda výrazom pragmatického postoja v situácii, keď so štátom B prostredníctvom zavedenia sankčného režimu vyjadrujeme solidaritu formou apelu na dodržiavanie medzinárodného práva a zriekame sa časti vlastných ekonomických výhod plynúcich zo vzájomného obchodu so štátom A.

Takýmto postojom štáty povyšujú svoje hodnoty nad svoje ekonomické záujmy, pretože veria, že dodržiavanie medzinárodného práva je jedinou cestou, ako možno vytesniť agresiu a vojnu z novodobých ľudských dejín. V jadre tohto presvedčenia sa nachádza viera, že medzinárodné vzťahy medzi štátmi je možné riadiť na základe princípu dodržiavania zásad medzinárodného práva.

Presne v takejto viere zaviedli sankčný režim proti Rusku štá-

ty Európskej únie, a teda aj samotné Slovensko. Udialo sa tak v prvom rade pre ruskú agresiu voči Ukrajinu v podobe anexie Krymu. Rusko vtedy nerešpektovalo vlastný záväzok o ochrane územnej celistvosti Ukrajiny zakotvený v Budapešťskom memorande z roku 1994.

Prvé kolo sankcií prebehlo v marci 2014. Nadväzovali naň ďalšie dve sankčné kolá, v júli a septembri toho istého roku. Sankcie zároveň neboli jediným opatrením, ktoré Únia vo vzťahu k ruskému vmiešavaniu sa do vnútorných záležitostí Ukrajiny prijala. Ešte v rámci prvého sankčného kola boli zrušené prípravy samitu EÚ - Rusko, neskôr po prehĺbení rusko-ukrajinského konfliktu bol vypracovaný zoznam ruských občanov a obyvateľov Krymu, ktorým boli zmrazené účty a takisto im bol uvalený zákaz vycestovania do Únie (celkovo sa tento zoznam dnes dotýka 146 fyzických a 37 právnických osôb). Zároveň bolo zavedené embargo na dovoz tovarov z Krymu. Sankčný režim voči Rusku tak dnes pozostáva z viacerých opatrení, ale tie najdôležitejšie – ekonomické sankcie – boli rozhodnutím Európskej rady z 19. decembra 2016 predĺžené a ponechané v platnosti predbežne do 31. júla 2017.

Slovensko sa tak dnes nemôže tváriť, že na Ukrajinu sa nič nedialo a nič nedeje. Musíme otvorene hovoriť o tom, že v tomto prípade jeden európsky agresor napadol svojho vlastného suseda a v našom bezprostrednom susedstve boli

porušené základné zásady medzinárodného práva.

O VÝZNAME PRÁVA PRE MALÉ ŠTÁTY

Slovenská republika sa svojou rozlohou, počtom obyvateľov a veľkosťou svojho HDP radí medzi stredne malé štáty. Táto skutočnosť je prvým a rozhodujúcim faktorom, ktorý zásadne limituje možnosti Slovenska pri presadzovaní svojich záujmov. Malé štáty sa svojím vplyvom nikdy nebudú môcť vyrovnat veľkým štátom. Ich jedinou možnosťou na zlepšenie svojho mocenského postavenia je uzatváranie partnerstiev s inými štátmi v medzinárodných organizáciách alebo alianciách.

Pôsobenie malých štátov v týchto organizáciách je v prvom rade postavené na snahe zvýšiť svoju bezpečnosť, a zároveň čo najviac potlačiť mocenský rozmer medzinárodnej politiky. Ideálnym stavom, o ktorý sa malé štáty v súčasnom medzinárodnom prostredí usilujú, je udržiavať mierové a stabilné usporiadanie, v ktorom sa aj ony môžu odvolávať na medzinárodné právo a jeho dodržiavanie. Slovensko, rešpektujúc povahu živelnosti medzinárodnej politiky, nemôže urobiť lepšie, ako keď si zvolí variant vehementného dodržiavania medzinárodného práva bez akýchkoľvek diskusií. Obzvlášť, keď ide o konflikt u jeho východného suseda. V premiérovej logike však takéto uvažovanie zrejme neplatí.

AKO VEĽMI NÁS SANKCIE POŠKODZUJÚ

Premiér popri slovách o nezmyselnosti sankcií nezabudol pripomenúť, že sankčná politika Únie poškodzuje ekonomické záujmy Slovenska. Pozrime sa teda na reálne čísla.

V roku 2013, pred ukrajinskou krízou, tvoril vzájomný hospodársky obrat 8 686 mil. eur, pričom slovenský export na ruské trhy predstavoval štyri percentá z celkového exportu. V roku 2014, po uvalení sankcií, klesol vzájomný obrat na takmer 7 000 mil. eur, pričom export tvoril 3,21 percenta z celkového exportu. Za zatiaľ

prvých desať vyčíslených mesiacov roku 2016 vzájomný obrat s Ruskom predstavoval 3 261 mil. eur, pričom slovenský export do Ruska tvoril zhruba dve percentá z celkového exportu.

Aj z týchto čísel je zrejmé, že pod vplyvom sankcií jednoducho obchodujeme s Ruskom menej a podiel vzájomného obchodu sa znížil o viac ako polovicu. Premiér má teda pravdu, keď hovorí, že sankčná politika Únie poškodzuje slovenské ekonomické záujmy. To však ani zďaleka neznamená, že Slovensko môže zabudnúť na dôvody zavádzania sankčnej politiky voči Rusku či požadovanie nápravy ruského konania.

SANKCIE AKO VYŠŠÍ PRINCÍP

Slovenská republika dnes nemá inú alternatívu, ako je reálna spolupráca na formovaní sveta, v ktorom sa aj malé štáty môžu cítiť bezpečne. Iba v takom svete sa malé štáty môžu odvolávať na normy medzinárodného práva a ich dodržiavanie, ktoré im zabezpečí stabilitu, územnú suverenitu a prosperitu, a potlačia do úzadia mocenskú logiku geopolitiky, ktorá vníma ich teritórium vo funkcii nárazníkového štátu, alebo záväžia v stratégiách mocností.

Povedzme si úprimne, že v medzinárodných vzťahoch založených na veľkosti a moci štátu by Slovensko neprežilo. Bolo by vždy len obeťou mocenských záujmov veľmoci a mocností a priestor strednej Európy by sa znovu premenil na geopolitické vákuum medzi Nemeckom na západe a Ruskom na východe. Nebolo by to nič nové. V takej Európe predsa žili generácie našich starých a prastarých rodičov. Naším provoradým záujmom ako malého štátu by preto malo byť rešpektovanie zásad medzinárodného práva, pretože len takýto postoj vyjadruje skutočné záujmy Slovenska.

Povedzme si úprimne, že v medzinárodných vzťahoch založených na veľkosti a moci štátu by Slovensko neprežilo.

MAREK LENČ
Globsec Policy Institute